

relatus qui videbatur contra Greg. Lop. vbi consultit alios allegans Cels. Hug. in tract. clausul. n. 150. in 5. vol. ipsi curatori itaque respectu emporis, ut sit securus, tract. dñi ex. Doctorum, fol. 266. col. vlt. illius fol. F. 15. in

solum requirit veram numerationem, respectu vero cap. 1. n. 51. de consti.

curatoris videntis, ne incidat in errorem, requirit, Facit t̄ elegans doctrina Bart. in d. extra ag. ad reprimendum, verbo, videbitur, col. 2. vbi tenet, quod si aliqui quod pretium soluat creditoribus minoris, ne remaneat obligatus curator ex suo errore, & hoc est, committatur facias contrahendi per verba significativa liberam voluntatem, tum omnia potest commissari, duobus exceptis. Primo, quod non donet, quod reuera vult illa lex, & ita intellecta optime facit pro opinione Greg. Lop. ibidem, licet ipse nec sic, quia donation non venit in concessione voluntatis liberæ vt in l. folius, § 1. ff. de donat. l. contra iuris, §. ff. de pali. Secundo, quod dolos absit, ut in l. creditor, v. Lut. 1. ff. de mand. idem in effectu loquendo in exequatore testamenti, habente plenam & liberam voluntatem teneret idem Bart. in d. l. a 10. n. 13. itaque inquit partem primi dubii principalis supra positi, scilicet, quid dicendum sit respectu exsequitoris videntis, quoties pretium non conuerit in utilitate defunctorum: nam, vt videmus, ipse tenetur, non vero empor.

Restat nunc tercua difficultas, nam supradicta omnia loquuntur & procedunt, quotiescumque emens ab exsequitore soluit realiter pretium exsequitoris, quia tunc, licet non conuertatur in debita defuncti, remanet securus empor, quod quidem soluit & exsequitor tenetur, quia non conuertit premium in utilitate defuncti, & sibi imputet testator, qui talem costituit & depositavit exsequitorum, & ei dedit potestatem vendendi: at vero in nostro casu empor non soloit premium saltem partem ejus, sed testamentaria habuit se pro contenta & satisfacta.

14. Cum t̄ de jure testamentarius non possit habere fidem de pretio: iuxta notata per Bart. in d. l. a 10. n. 12. & per dicta alijs in locis.

15. Sed t̄ difficultas hæc eriam non obest, quia testator dispossit in supradicta clausula: Que la persona que huviere el dicho juregimiento en confiança por su renuncia, no renuncie en el dicho Bartholomeo de Frias, hasta auer pagado los dichos mille dozientos ducados, o dado contento dellos a la voluntad de sus testamentarios. Itaque posuit distinctionem, quæ est alternativa, & ponitur inter diuersa, vt est vulgare, & sic jussit, quod solueret aut dare contentum ad voluntatem suorum testamentariorum. Ergo non requiritur vera solutio, alias nihil operaretur dictio oī disiunctiva, si contentus iste deberet esse reali numeratione pretij, cum supra distinguitur, quod solueret, & postea dicit: O dado contento a la voluntad de sus testamentarios, contra regulam tex. in l. fol. quando. C. de insuff. testam. & in l. si quando, de legat. 1.

16. Quia, t̄ ut inquit eleganter Bald. in rubr. in 9. quest. C. de contrahend. empt. vnum quodque verbum, etiam minimum, non debet esse sine virtute aliquid operandi.

17. Præsertim, t̄ quia verbum, voluerit, simpliciter & de per se prolatum, donat liberam & absolutam voluntatem, l. cum quidam, in princ. ff. de legat. 2. & in l. fideicommissaria libertas, l. 3. in princ. ff. de fideicommissaria libert. l. strum, §. cum quidam, ver. plurimum, ff. de rebus dub. l. fideicommissa, §. quanquam, ff. de legat. 3. Bart. in extra ag. ad reprimendum, verbo, videbitur, & Ias. in l. fide, in princ. n. 27. ff. de legat. 1.

18. Adeo, t̄ quod virtus hujus verbi, voluerit, est, vt possit quis facere voluntatem suam, etiam inique, vt probat text. in d. l. cum quidam, ff. de legat. vbi rogarus restituere libertis testatoris, quibus voluerit, potest eligere indignum: per quem text. ita tenet Bart. in l. centesimis, §. fin. n. 8. ff. de verb. oblig.

19. Item t̄ verba hæc: facias ad voluntatem tuam, referuntur ad absolutam voluntatem, non ad arbitrium boni viri, secundum Ias. in d. l. si sic, n. 28. vbi n. 29. dicit, quod quando aliquid committitur voluntati alicuius, non est subjectus regulis juris: sequitur etiam facere contra nos. Respondeo, quod licet ejus ultima

verba

Prima Allegatio.

181

verba sint vera, procedunt tamen & loquuntur eo causa, quo quis vult iudicari per alterum, nam tunc cum ille ponatur pro iudice, attendenda est causa originalis & principalis, quæ est vt si iudex, & non accidentalis, quod iudicet ad suam voluntatem. Vnde ex ea parte, ex qua haber nomen iudicis, debet iudicare moderate, quantumcum submittatur eius voluntati, & si exceedat, reducetur ad arbitrium boni viri: vt in d. l. si liberius ff. de oper. lib. quia iudex est vic bonus, vt in l. vir. bona, ff. iudicat, solut. unde tanquam bonus vir non potest excedere id, quod iustum est.

Et hoc modo potest responderi Doctoribus dicentibus, quod t̄ quando partes faciunt iudices arbitrios, & in compromiso dicitur, quod arbitrii possint facere ad libitum sue voluntatis, tollendo de iure vnius partis, & dando alteri in parua vel magna quantitate, hi arbitrii si immoderate iudicent, eorum arbitramentum & laudum reducetur ad arbitrium boni viri. Nam respondere hoc procedere eo, quod habeant nomen iudicium originaliter & principaliter: & hoc est attendendum, licet postea subiiciatur in eorum liberam voluntatem per supradicta: quod quidem cessat in nostro casu, quia non tanquam iudex sed tanquam meius exsequitor deputatur testamentarius. Item & secundo respondeo ad gl. in d. l. pen ff. arbit. quod ille est casus specialis, vbi verbum voluerit, restringitur arbitrio iudicis, vt tenet & dicit Ias. in d. l. si sic, in princip. n. 30. de legat.

Item in fauorem t̄ dicti Bartholom. facit dicta clausula in fine recte inspecta & ponderata, quia ex ea manifestissime constat, quod ita demum debet praedict. officium vendi alteri quam filio suo praedicto, & premium eius conuerit in debita defuncti, si dictus filius non soluerit dictam quantitatem, vel satisfecit de ea A voluntad, de suos testamentarios, antequam renuntietur dictum officium in fauorem dicti filii sui, quia iuber, quod persona, quæ dictum officium habuerit, per renuntiationem testatoris in fiducia, non renuntiet id in fauorem dicti filii sui, vsque quo soluat vel satisficiat, vt dictum est: & si hoc non fecerit, vendatur alteri dictum officium. Ergo ita demum debet alteri vendi, si non sit renuntiatum: At in proposito officium est renuntiatum in dictum filium, & concessum per Regem, & ipse filius est in possessione ipsius officii, quia facit contentum & satisfactionem pretij ad voluntatem testamentarij ipsius defuncti; Ergo non debet ei auferri, quia non potest verificari dispositio testatoris voluntatis, quod alteri vendatur, quando filius suis non satisficerit de pretio, & sic antequam sit renuntiatum ei dictum officium, cum ergo sit ei renuntiatum & concessum per Regem: & ipse sit in possessione ipsius, quia satisfecit de pretio, & dedit contentum ad voluntatem testamentarij, non potest ei auferri, quia impleta est voluntas testatoris, quatenus spectabat ad dictum Bartholomæum. Nec etiam possit auferri, licet in aliquo non fuisset impleta, postquam est iam in possessione, quia facilius quid impeditur à principio, quæ ex postfacto tollitur, quo casu testator non iussit tolli, leg. patre furo. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. maxime, quod à principio filius implevit voluntatem sui patris, quatenus ad eum spectabat, sicut pater iussit & si testatoria in aliquo excessit, ipsa teneatur: & hæc est bona consideratio.

Item in t̄ fauorem dicti Bartholomæi facit etiam, quia licet procurator constitutus ad accipendum pecuniam mutuo, confitendo in instrumento se receperit certam quantitatem, si de illo mutuo non constat vere, non præiudicet domino, iuxta vulgarem doctrinam Bartol. in l. 2. §. fin. numer. 6. ff. si cert. pet. communiter ibi approbat, & alibi se p̄fimile, & resoluunt Dd. moderni lib. & Tiraquel. latissime de vtroque retractit. de retracti. conuent. §. 4. gloss. 6. num. 12. fol. 317. id ampians & extendens ad tutorem & curatorem, & exsequitorem, & ad alios administratores, licet n. 13. refert alios, tenentes domino præiudicari.

Si tamen t̄ dominus dedit mandatum ad recipiendum pecuniam mutuo, & ad confitendum se recipi, hoc casu talis procurator & administrator bene potest confiteri recipisse, & talis confessio præiudicat do-

QQQ

162
 mino, etiam si de vera numeratione non constet, vt contra Bartol. in d. s. fi. nu. 7. tenent Doctor. ibidem, & testatur communem contra Bart. in hoc, Ias. ibi num. 23. & Curt. Iunior, qui late defendit communem, num. 26. & contra Bart. etiam in hoc tenent plures relati per Roderic. Suarez in l. post rem iudicatam, in versio. quia supra 8 visum est, ff. de re iudic. vbi eius additio refert Decium 9 dicentem communem contra Bart. communem quoq; & veriorem contra Bart. dicit Alex. in l. à diuo Pio, §. sed si emtor, num. 12 ff. de iudicat. Ergo ita & eodem modo licet exsequitor testamentarius, qui habet mandatum ad vendendum, non possit confiteri se recepisse, nec confitendo præjudicet defuncto & eius bonis. attamen si 10 testator dicit, dicat, quod possit confiteri, vel quod solutio fiat ad voluntatem testamentarij, bene præjudicat confessio testamentarij defuncto & eius bonis per supradicta: Quia sicut recipiendo vere pecuniam pretii potuit consumendo eam in propriam suam utilitatem, vel in alios usus præjudicare domino & defuncto 11 per ea, quæ supradicta sunt: Ita etiam confitendo, licet non conuertat in utilitatem domini, quod confitetur recepisse, quandoquidem habet mandatum ad confitendum: hæc ratio colligitur ex dictis per Cur. Iun. in l. 2. § fi. nu. 25 ff. si cert. pet.
 Et ipse procurator & seu exsequitor tenebitur domino ad rationem reddendam, ut in l. qui proprio, §. procurator in ceteris, ff. de procurat. & in l. 20. tit. 12. par. 5. Hæc sunt quæ me mouent, vt existimem, dictum Barth. ab 12 Correus siue socius sit, siue non, se non esset habituarius regressum contra socium liberatum, non liberatur ex pacllo, seu liberatione alteri correο facta.
 Liberatio unius ex pluribus correis obligariis in solidum ex causâ lucrativa, non extenditur ad alios.
 Extranens dotans videtur donare.
 Plures rei debendi in solidum obligati, videntur inter se fideiubere, ut si unus eorum soluerit, totum possit exigere ab omnibus correis, ab unoquoque pro commode & utilitate quam sensit.
 Pluribus obligatis in solidum ex causa lucrativa, solvens solidum, non habet regressum contra ceteros correos.
 L. in lege Falcidia hoc esse seruandum ff. ad l. Falcid. exponitur & ponderatur.
 Creditor liberans unum ex duobus fideiūs orib. sibi cum reo principali obligatis pro debito, in solidum ex causa onerosa, cum protestatione, solidum exigendi ab alio, petens solidum, ab alio, repellitur pro dimidiate.
 Solvens solidum non poterit petere a creditore, quod sibi cedantur actiones, quoties cessione non facta, non potest repetere partem a correο, utputa quia sint obligati ex causa lucrativa.
 Causa, ut unus ex pluribus reis debendi, ex causa lucrativa solvens, solidum possit a correis partes suas repetere.
 Creditor potest recipere partem debiti sine prejudicio solidi, dicens, quod per particularem eam solutionem non sit visus renunciare iuri, quod habet exigendi ab unoquoque eorum solidum.

Et ipse procurator & seu exequitor tenebitur domino ad rationem reddendam, ut in l. qui proprio, §. procurator in ceteris ff. de procurat & in l. 20. tit. 12. par. 5. Hæc sunt quæ me mouent, ut existimem, dictum Barth. absoluendum esse & liberandum ab hac lite & caussa, salvo meliore iudicio. Placentia mense Augusti, anno Domini 1567. hæc lis & caussa fuit decisa per iudicem ordinarij huins ciuitatis Placentia 17. mensis Octob.

Allegatio II.

ordinarij huius ciuitatis Placentiae 17. mensis Octob.
d. anni, me absente, quia era in curia Regali, & dictus
judex vidit totam meam hanc informationem juris,
quia ei fuit tradita per dictum Barth. cuius ipse fui ad-
vocatus & patronus in hac causa. & protulit sententiā,
in qua absoluit & liberavit d. Bartholomeum à petitis
per astricem & consortes, & declarauit dictū officium
Rectoriae, super quo lis erat, pertinere ad dictum Bart.
& esse suum, tam virtute clausulę testatoris patris sui,
quam virtute gratiæ & indulti de prædicto officio sibi
per nostrum Regem facta, & referuauit heredibus te-
statoris ius suum saluum contra prædictam testamen-
tariam, & non fecit condemnationem expensarum;
Itaque sententia fuit in fauorem meæ partis & con-
formis supradictæ meæ iuris informationi.

In casu D. B. à me quæsito, ostensa & perfecta scri-
ptura dotis, quam habuit cum sua coniuge, in qua
quidem scriptura dotis continebatur, quod fratres &
soror dictæ vxoris una simul & unusquisque eorum in
solidum dotabant sororem suam prædict. cum dicto B.
in duobus mille ducatis, & præterea assecurabat, quod
vinculum bonorum, & prælegatum relictum dictæ v.
xori per patrum eius prædefunctum valeret solutis
censibus, & aliis omnibus debitiss & legatis defuncti,
trecenta millia dipondiorum, hoc est, octingentos du-
catos, ex causa & augmento dotis, ad quæ omnia &
pro supra dictis omnibus prædicti fratres se obligarunt
in solidum de manu communij omnibus renuntiatio-
nib. & clausulis necessariis ad exactiōē solidi à quo-
libet nulla obstante exceptione. Casus igitur à me quæ-

Et certe cum fui in dicta curia Regali, consului do-
ctissimum virum Regium consiliarium super hoc ca-
su, referendo ei clausulam supradictam testamenti, &
fundamenta pro & contra facientia & mihi respōdit,
me recte patrocinasse in fauorem d. Barthol. atque eum
sine dubio souere iustitiam, & proferendam fore sen-
tentiam in eius fauorem. Quod quidem mihi valde
placuit, & ob id letatus fui plurimum, ut pote haberem
meā opinionis hominem tantæ auctoritatis consor-
tem, & ita contigit, quod postea duab. sententijs con-
formibus, latis in Regali cancellaria Vallisoletana, in
gradu appellationis & supplicationis præfata prior
sententia confirmata in totum fuit.

libet, nulla obstāte exceptione. Casus igitur à me quæ-
situs talis est. Vtrum his sic obligatis, & liberato & exēpto,
& dato pro libero à predicta obligatione respectu dicta assecu-
rationis, uno ex dictis fratribus obligatis per dictos coniuges.
provt verbal liberationis scripta sonant, predicta liberatio ex-
tendatur ad alios correos, ita, ut in nihilo teneantur respectu
dictæ assecurationis, vel an saltem pro parte dicti liberati et
iam non teneantur, vel teneantur in solidum, non obstante pra-
dicta liberatione.

Et quia t̄ in hac materia, iura infra alleganda diffe-
rentiam constituunt inter duos, pluresve reos debendi
focios vel inter nō socios, vt si socij sint, liberatio quo-
que ceteris prospicit in solidum, si vero non sint socij, eis

S V M M A R I A.

- 1 Liberatio facta uni reo debendi, prodest correis, si soci sint.
 alias secus.
 2 Rei debendi vel credendi quando dicantur socij, & quando
 non sint socij.
 3 Liberatio seu quietatio facta uni ex plurib. rei debendi in
 solidum obligatis, an cetera proficiat?
 4 L. s. ff. de duob. reis, extenditur.
 5 Vbi cung. ratio est amplior vel generalior dicto suo, ad
 amplius in mensura rationis extendatur ipsa dispositio.

leg. l. Vranius, in princ. ff. de fidei us, & in l. s. stipulatus, §. s. ff.
 cod. l. ex duob. ff. de neg. gest. l. si unus, in princ. ff. de part. l. si duo
 ff. de recep. arbit. l. si duo, ff. si quis cauit, cum similibus.
 Præsuppono in t. proposito, quando dicantur socij, 2
 & quando non socij. In quo sunt tres gl. diuersæ, qui-
 bus allegatis, resoluit Bartol. in repet. d. l. ex duobus, n. 12.
 ff. de duob. reis. quod dicuntur socij, quando inierunt so-
 cietatem omnium bonorum, vel illius obligationis, in
 qua simul omnes sunt obligati, hoc addito in ultimo
 casu.

casu, ut inter eos agatur, quod omne damnum & emolumen-
tum illius obligationis sit commune, & tenet idem Bart. in dict. l. 4. §. nunc de effectu, n. 5. alias enim non ex eo, quod simul & communiter contrahant & in communes usus accipiant, sunt socij, nisi expresse dicatur, quod supradictum est, ut de hoc est gl. in l. vir uxori, §. si. gl. magn. paulo ante finem. ff. ad Velle-
nē & acceptilationem vnius, quia acceptilatione vnius liberantur reliqui: ita probat tex. in l. 2. ad fi. ibi, & acceptilatione ff. de duob. reis, leg. si ex pluribus ff. de acceptilat. Ergo ita & eodem modo & liberatione, quia acceptilatio continet liberationem, tex. in §. item per acceptilationem, Institut. quibus modis tollitur obligatio, cum similibus.
His tamen omnibus non obstantibus tenenda est

*H*is tamen omnibus non obstantibus tenenda est
contraria sententia, imo quod huiusmodi pactum &
liberatio extendatur ad alios correos non socios,
pro ea parte, pro qua regressum & actionem habent
Ex quo resultat, quod in casu praesenti, praedicti.
tres obligati non sunt socij, sed dicuntur plures rei
obligati in solidum non socij.

4. Secundo pro hac parte † facit text. expressus in l. fi. ff. de duobus reis, vbi in duobus reis dicitur, cum persona liberatur, manente obligatione, alter durat obligatus. Neq; obstat si dicatur, quod lex illa loquitur tantum & procedit in exempto & liberato ab obligatione per capitis diminutionem, quo casu tanquam eo effecto non soluendo, videtur merito deci- sum, quod ceteri teneantur in solidum, cum ob id vel maxime accipiantur duo rei, vt quod unus non soluerit, vel non potuerit soluere, ceteri obligati teneantur soluere: at vero secus esse in nostro casu, cu ipse creditor liberauerit reum, quo casu ipse suo fa- eto, eum eximit ab obligatione, & sic sibi imputari videtur, & per consequens sibi videatur praedi- cium inferre, neque enim est de quo conqueratur, nisi de seipso, quod debitorem liberauerit. Quia respondeo quod ratio tex. illius loquétis in exemptione per capitis diminutionem, est generalis, scilicet cum quis li- beratur ab obligatione, & non debet restringi per casum legis specialem.

parte ceteri liberentur & habeant exceptionem: ita tenet expresse Bart. qui supradictam communem doctrinam ita intelligit vbi supra in dict. nu. 22. & idem Bartol. in d. §. nunc de effectu, nu. 1. post glossam, quæ idem te- ner, & est alia glossa, quæ idem tenet in l. idem in duo- bus, iuncto tex. ff. de pact. in glossa. ibi non ut noceat alteri vel profit, cum eius principaliter non intersit; Ergo si intersit, bene nocebit, vel proderit: & ita glossa illam sequuntur ibi Bart. Paul. & Ioan. Oros. num. 1. & ita sunt intelli- genda, quæ tradit Math. de Afflict. dec. Neap. 319. nu. 13.

Ex quo † infert Bart. in d. l. ex duabus, d. num. 22. quod si correus, siue socius sit, siue non, non esset habiturus regresum contra socium liberatum, vtputa, quia ex sua tantum culpa socius non liberatus conueniretur, pactum, vel liberatio non contingere ei in aliquo, sed in solidum teneretur: quod dictum intelligi debet generaliter, quando correus non esset habiturus re- gressum, neq; id restringi oportet, quando de culpa tantum sua reus non liberatus conuenitur, quia id gratia exempli ponitur, & non solent exempla ar-

§. Quiatvbi cunque ratio Legis vel Canonis est amplior vel generalior dicto suo dispositio, tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipsa dispositio: Ita probat text. in l. regula, §. si. & ibi notat Bar. & Bal. ff. de iur. & fact. ignor. bonus tex. in l. 2. §. si mater. vers. quid si curatores, & in vers. quid si decesserint, ff. ad Tertul. optimus tex. in l. nomen debitoris, §. si. ff. de leg. 3. tenet Ias. in l. id. quod apud hostes, §. ff. de leg. 1. late Euerard. in centuria legal. c. 35 à ratione legis larga & ampla. fol. 114.

Tertio in terminis nostris hanc opinionem tenet Bart. scil. quod ceteri remaneant in solidum obligati, in l. ab omnib. ff. de leg. 1. nn. 2. vers. quero, quid in contra-
elibus: argum. tex. ibi, iuncta gl. vbi probatur, quod si testator grauauerit heredes suos, vt cētū Titio dent, & postea eximat & liberet personam vnius heredis ab illa obligatione, inquit tex. ceteros teneri ad ūnia integra centum soluenda, & sic etiam pro parte exempti, non tantum pro suis partibus: & gl. ibi, dum allegat l. penult. ff. de duob. reis, & l. stipulatus, § ff. de fi- deius. pro concordantibus videtur tenere, quod idem sit in contractibus in duabus reis; Ergo bene Bart. hoc argumento hoc ibi tenet: idem sequitur Paul. de Castr. ibi nn. 5. fingens casum in nostris terminis, & testatur communem doctrinam Bart. in repet. leg. ex duobus reis, nn. 22. ff. de duob. reis.

prædictum vinculum & prælegatum valebit trecenta millia dipondiorum.

Et cum t̄ sint extranei dotantes, videntur donare, & volentes donare promittunt, si nihil sibi referunt, vt probat text. in l. unica. §. accedit, C. de rei uxori. actione, ibi: cum donasse magis mulieri, quam sibi aliquod inserviasse extraneus non stipulando videatur, idem probat text. in l. si cum dotem, in princip. ff. solut. matr. & in l. ex more, in fine, C. de pacl. conuent. & in l. si extraneus, in fine, ff. de iur. dot. quod etiam patet, quia ex hac dotatione nihil apud eos remanet, sed causa lucrativa dant: quo casu non videntur inter se fidejubere, vt dicunt Doctores infra allegandi. Ita hanc opinionem in duabus obligatis ex causa lucrativa donare voluntibus, tenet Barth. in d. l. 4. §. nunc de effectu, nn. 6. quam etiam loquens in duob. reis credendi [quod idem est

Secundo principaliter per contrarium videtur, cum sint correlatiui] tenet Paul.de Castr. in l. in leg.
quod in totū sint liberati coteri correi per liberatio- Falcidio, hoc esse seruandum nu. 3 ff. ad l. Falc.